

*Vanja Miljković*¹

Institut za srpski jezik SANU, Beograd

STADIJUMI PRIHVAĆENOSTI NOVIH IZVEDENICA – SLUČAJ NAZIVA ZA KORISNIKE TVITERA (MREŽE X) U SRPSKOM JEZIKU²

Новоречје, 2025, бр. 12

U radu je sprovedena kvantitativna analiza ocena prihvaćenosti novih izvedenica kojima se označavaju korisnici Tvitera, odnosno mreže Iks. Opisan je metod koji se oslanja na Vilkoksonov test rangova, a koji je pokazao da se na osnovu statistički relevantnih razlika u ocenama kojima ispitanici vrednuju prihvatljivost novih izvedenica može govoriti o tri stadijuma prihvaćenosti: 1) pretpočetni stadijum (hapaksi); 2) početni stadijum prihvatanja (predneologizmi); 3) stadijum prihvatanja (neologizmi). Pokazalo se da reči u pretpočetnom stadijumu naginju ka najnižoj oceni prihvaćenosti i da se u elektronskim izvorima ne pojavljuju ili imaju status hapaksa, dok je reč u stadijumu prihvatanja vrlo frekventna i njene ocene se pomeraju ka višem spektru skale. Među analiziranim rečima, samo se reč *tviteraš* nalazi u stadijumu prihvatanja. U *tviter*-gnezdu u početnom stadijumu su reči *tviterovac*, *tviterista* i *tviterdžija*, dok su reči *tviterač* i *tviterac* u pretpočetnom. Među *iks*-nazivima nema nijednog u stadijumu prihvatanja, u početnom stadijumu su *iksovac*, *iksaš* i *ikser*, dok su reči *iksadžija*, *iksač* i *ikserista* u pretpočetnom. Kako je Tviter naziv promenio u julu 2023., ne čudi što nijedna od *iks*-reči još nije dostigla stadijum u kome se nalazi *tviteraš*. Ovim istraživanjem je pokazano da se na temelju statističke analize ocena prihvatljivosti neološke tvorenice mogu podeliti na *hapakse*, *predneologizme* i *neologizme*, čime je binarni model o kome se u neološkoj literaturi do sada govorilo (*individualizmi* – *neologizmi*) proširen na trostepenu skalu.

Ključne reči: nove reči, prihvatljivost, hapaksi, predneologizmi, neologizmi, Vilkoksonov test ranga, statistička analiza, neologija, srpski jezik.

¹ ORCID 0000-0001-5730-533X; vanja.miljkovic@isj.sanu.ac.rs

² Овај рад финансирало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору број 451-03-66/2024-03 од 5. 2. 2024. године, склопљеном са Институтом за српски језик САНУ.

1. Uvod

Odnos između leksikoloških pojmova *nova reč*, *neologizam*, *okazionalizam*, *individualizam* i *potencijalna reč* nije uvek potpuno jasan, što pokazuju i pregledi neološke literature (v. Otašević 2008; Mattiello 2017; Dragičević 2020; Nikolić 2020). Iako se ponekad termin *nova reč* i *neologizam* smatraju sinonimima (Kristal 1995), rekli bismo da je opravdano uspostaviti distinkciju između njih. Sa jedne strane, termin *nova reč* je širi, pa se često kao posebni tipovi novih reči izdvajaju okazionalizmi i neologizmi. Kada se uspostavlja takva distinkcija, neologizmi se definišu kao one nove reči koje su u izvesnom smislu prihvaćene u jeziku, odnosno koje jesu po vremenu svog pojavljivanja nove, ali su stekle stabilno mesto u leksičkom sistemu (v. Savić 1984; Otašević 2008; Dragičević 2014; Mattiello 2017). Sa druge strane, primećujemo da termin *neologizam* obuhvata i neološku leksiku i semantičke neologizme (nova značenja postojećih reči, v., npr., Šipka 2006; Otašević 2008) – ovaj drugi tip neologizama, očigledno, nije podrazumevan terminom *nove reči*. U tom smislu, ne bi bilo potpuno tačno reći da su neologizmi hiponim pojma *nove reči* – tačnije je konstatovati da jedna vrsta neologizama predstavlja tip novih reči, ali da preklapanje nije potpuno.

Termin *individualizam*, koji se koristi u slavistici (v. Dragičević 2020), nije uobičajen u anglosaksonskoj literaturi, u kojoj se leksema upotrebljena jednom, u specijalnoj prilici naziva upravo *occasionalism* ili *nonce word* (v. Kristal 1995; Mattiello 2017). U domaćoj leksikologiji razlika između individualizama i okazionalizama obično se uspostavlja kombinovanjem više kriterijuma – po uzualnosti individualizmi i okazionalizmi su drugačiji od neologizama, ali su međusobno suprotstavljeni po stilskim i tvorbenim aspektima. Načelno, može se reći da se okazionalizmi ili izjednačavaju sa individualizmima ili vide kao poseban tip individualne leksike (up. Otašević 1992; Radović Tešić 2008; Dragičević 2014; Dragičević 2020). Neki autori smatraju da okazionalizmi uvek imaju ekspresivnu vrednost i da su tvorbeno i stilski markirani (Otašević, Sikimić 1991; Otašević 1992; Dragičević 2009; Gabrielova, Lopatina 2023). U tvorbenom pogledu, podela individualizama ponekad podrazumeva uspostavljanje razlike između onih koji imaju neuobičajenu tvorbenu strukturu i koji se smatraju *okazionalizmima*, i onih koji su uklopljeni u standardni tvorbeni sistem, a za koje se upotrebljava termin *potencijalne reči* (Dragičević 2020). Termin *potencijalna reč* (Dragičević 2009; 2011; 2020) čini nam se odličnim izborom za označavanje leksike koja proizilazi iz tvorbenog sistema jezika ali se ne upotrebljava ili se u korpusima nalazi kao ha-

paks. Termin *okazionalizam* se, napominjemo, koristi i u nešto širem značenju – za leksiku čiji su nastanak i upotreba u velikoj meri uslovljeni i zavisni od posebnog konteksta, pa neki autori upravo razlikuju okazionalizme nastale po sistemskim tvorbenim modelima od onih koji taj sistem u određenom smislu narušavaju (Otašević 2008).

Prelazak leksike iz faze individualizma u uzualnu leksiku u literaturi je okarakterisan kao „proces sačinjen od etapa nejasnih granica“ (Dragičević 2011, 55). Rekli bismo da se na tom kontinuumu mogu očekivati sledeći stadijumi: 1) faza potencijalnih individualnih reči, hapaksa (reč je moguća, ali se (gotovo) ne koristi); 2) faza u kojoj govornici počinju da prihvataju novu reč (faza tzv. „buđenja“, aktiviranja potencijala reči koja prestaje da bude hapaks, koristi se povremeno, ali još uvek nije stabilizovala svoje mesto u sistemu); 3) faza u kojoj je reč dostigla nivo prepoznatljivosti i učestalosti u jezičkoj praksi ali se još uvek percipira kao novina (fazu pravog neologizma); 4) faza potpune uzualizacije reči u leksičkom sistemu (reč se ne percipira više kao nešto novo). To je sumirano na grafikonu 1.

1. faza	2. faza	3. faza	4. faza
hapaksi	predneologizmi	neologizmi	uzualna leksika
<i>reč postoji kao potencijalna, pojavljuje se samo kao hapaks</i>	<i>reč počinje da se koristi u odgovarajućim prilikama</i>	<i>reč se stabilno koristi, ali se još oseća kao novina</i>	<i>reč se više ne oseća kao novina</i>

Grafikon 1. Mogući stadijumi prihvatanja novih reči

Mi ćemo se u ovom radu baviti upravo stepenom uzualizacije novih reči, odnosno prvim trima fazama na predstavljenom kontinuumu prihvaćenosti. Ovu pojavu istraživaćemo na primeru novonastalih reči kojima se označava korisnik društvene mreže Tviter, odnosno Iks. Ova grupa novih reči nam je posebno zanimljiva iz nekoliko razloga. Pre svega, reč je o leksici koja nastaje iz potrebe za imenovanjem učesnika novih društvenih praksi, što bi značilo da ona ima potencijal za dostizanje stepena sistemske stabilnosti. Pored toga, izvođenje naziva za korisnika iz naziva za ono što se koristi nije neuobičajena tvorbeno logika, ali jezik raspolaže konkurentnim sufiksima za njeno ostvarivanje, što bi moglo značiti da će u području potencijalnih reči biti više kandidata nego u području onih koje zai-

sta postoje u upotrebi. Na kraju, promena naziva same društvene mreže – iz višegodišnjeg naziva Tviter u nedavno Iks, omogućava nam da ispita- mo konkurentnost ne samo među sufiksima već i među samim osnovama. Cilj našeg istraživanje je dvostruk: 1) razmatranje opravdanosti razlikova- nja više stadijuma na lestvici prihvaćenosti novih reči; 2) razmatranje mo- gućnosti upotrebe kvantitativnih metoda u određivanju stadijuma prihva- ćenosti na kome se nova reč nalazi.

Pretraga relevantnih elektronskih korpusa³ za srpski jezik (SrWac⁴ i PDRS⁵) omogućila nam je identifikaciju reči *tviteraš*, koja se u SrWac korpusu pojavljuje preko 500 puta⁶, a u PDRS korpusu preko 700 puta. Od konkurentnih *tviter*-naziva, u ovim korpusima je identifikovan još sa- mo hapaks *tviterista* (u SrWac korpusu). Ipak, ista pretraga u manjem, ali specijalizovanom korpusu Tweet-SR⁷, pokazala je da pored reči *tviteraš*, koja je u ovom korpusu izuzetno frekventna⁸, postoji i *tviterdžija* (ukupno 22 primera upotreba)⁹. Reči iz gnezda *iks* ne možemo pretraživati u ovim korpusima, jer su oni nastali pre nego što je Tviter promenio ime. Gugl pretraga nam je, sa druge strane, omogućila identifikaciju potencijalnih naziva u *iks*-gnezdu, ali i još nekoliko alternativnih naziva u *tviter*-gne- zdu: *tviterdžija*¹⁰, *tviterista*¹¹, *tviterac*¹². Što se *iks*-reči tiče, uočene su sle- deće lekseme: *iksovac*¹³, *iksaš*¹⁴, *ikser*¹⁵.

³ Koristili smo regularne izraze [lemma="tviter.*"], [lemma="twiter.*"], [lem- ma="tvitter.*"], koji pronalaze sve leme koje počinju nizom *tviter* (u svim predvidljivim grafovarijantama), a potom pregledali listu rezultata kako bismo identifikovali leksiku koja znači „korisnik Tvitera“.

⁴ Autori korpusa su Nikola Ljubešić i Filip Klubička, a dostupan je na adresi: <https://www.clarin.si/ske/#dashboard?corpname=srwac>.

⁵ Autor korpusa je Philipp Wasserscheidt, a dostupan je na adresi: <https://www.clarin.si/ske/#dashboard?corpname=pdrs10>.

⁶ Zbog nesavršenosti automatske lematizacije, realizacija lekseme *tviteraš* je rasu- ta u nekoliko lema (poput *tviteraš*, *tviteraši*, *tviteraša*...), a ukupni zbir pojavljivanja za sve te leme prelazi 500.

⁷ Korpus je dostupan na adresi: https://www.clarin.si/ske/#dashboard?corpname=tweet_sr.

⁸ To ne čudi, pošto je reč o korpusu *tvitova* – frekvencija lema *tviteraš* i *tviteras* prelazi 20 hiljada, odnosno iznosi preko 50 pojavljivanja po milionu reči.

⁹ Rasuto u nekoliko lema: *tviterdžija*, *tviterdžija*, *tviterdžie*.

¹⁰ U oblicima *tviterdžija* i *tviterdžija* pojavljuje se preko 200 puta.

¹¹ Ilustrativni primeri: „imamo dežurne *tviteriste*, *kolumniste* i *kvazi-kolumniste*“ (nova.rs); „Dobro jutro *tviteristi* moji!“ (instalker.org); „pokret mladih *tviterista*, fejsbu- kovaca i *blogerista*“ (ftp.nspm.rs).

¹² Ilustrativni primeri: „seru neki *tviterači* i *fejsbukachi*“ (forum.benchmark.rs), „to mu, nažalost, uspeva čak i među *blogerima* i *tviteračima*“ (dedabor.com).

¹³ Ilustrativni primeri: „*Iks*ovci da poslušaju studente“ (x.com/strajkovic11), „‘*Iks*-sovci’ su iznad ove slike napisali i komentar“ (nova.rs).

Nazive izvedene iz osnova *Tviter* i *Iks* ispitivali smo anketom, u kojoj je od ispitanika traženo da procene koliko su im ponuđene reči prihvatljive na skali od 1 do 5. Reči koje su anketom testirane bile su one koje smo identifikovali u elektronskim izvorima, uz nekoliko dopuna. *Tviter*-grupi je pridodata i jedna nepotvrđena reč – *tviterac*, kako bismo mogli da uporedimo rezultate hapaksa i neposvedočenih reči. Da bismo između dva gnezda imali sufiksnu simetriju, *iks*-grupi smo dodali i neposvedočene primere *ikserista* i *iksač*. Anketa je sprovedena kroz gugl-upitnik u oktobru 2024. godine, a popunila su je 52 ispitanika, među kojima je bilo 15 muškaraca i 37 žena. Među ispitanicima je bilo njih 19 u dvadesetim i tridesetim godinama i 1 mlađi od 20 godina, 19 u četrdesetim i 13 u pedesetim i šezdesetim. Redosled prikazivanja reči bio je nasumičan za svakog ispitanika. Rezultati ankete su analizirani u programu SPSS.

Tekst pitanja	Testirane reči iz <i>tviter</i> i <i>iks</i> -grupe
<p>Pred Vama su nazivi za osobe na osnovu društvenih mreža koje koriste. Molimo Vas da ih, kao govornici srpskog jezika, ocenite na skali prihvatljivosti, pri čemu</p> <p>ocena 1 znači "ova reč mi kao govorniku srpskog jezika uopšte nije prihvatljiva", a ocena 5 "reč mi je potpuno prihvatljiva".</p> <p>(Ako popunjavate sa mobilnog telefona, možda vam neće odmah cela skala biti vidljiva, ali je možete ručno pomeriti.)</p>	<p><i>tviteraš, tviterdžija, tviterovac, tviterista, tviterač, tviterac*</i></p>
<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p>	<p><i>ikser, iksaš, iksovac, ikserista, iksovžija*, iksač*</i></p>

Tabela 1. Pitanje i testirane reči

2.1. Opis rezultata – srednja vrednost i distribucija ocena

U tabelama 1 i 2 dati su opisni rezultati za *tviter* i *iks*-grupu reči. Najbolje rangirana reč u prvoj grupi je, očekivano, *tviteraš*, sa prosečnom ocenom 3,54. To je, ujedno, i jedina od testiranih reči u obe grupe kod koje je prosečna ocena već od 3. Reči *tviterovac* i *tviterista* imaju prosečnu ocenu nešto iznad 2, a blizu im je i reč *tviterdžija* sa ocenom nešto nižom od 2. Pokazalo se da su reč *tviterač*, koja je zabeležena kao hapaks u elek-

¹⁴ Ilustrativni primeri: „napisao je jedan tviteraš, odnosno iksaš“ (telegraf.rs), „bilo kakva racija na „iksaše“ u pravnom smislu [... je kao] ulazak specijalaca u kafanu“ (politika.rs).

¹⁵ Ilustrativni primeri: „Na mreži X pre nekoliko dana jedan korisnik objavio je post u kojem je jedan ikser pohvalio nove beogradske kafedžije“ (nova.rs).

tronskim izvorima, i reč *tviterac*, koja uopšte nije pronađena u izvorima, ocenjene izuzetno nisko, prosečna ocena im je manja od 1,5. Pritom, najviša ocena koju su te dve reči dobile bila je 3, dok se kod ostalih testiranih *tviter*-reči raspon ocena kretao od 1 do 5. Među *iks*-rečima mogu se, na osnovu srednje ocene, uočiti dve grupe: *ikser*, *iksaš* i *iksovac* imaju prosečnu ocenu iznad 2, a reči *iksovdžija*, *iksač* i *ikserista* prosečnu ocenu 1,5 ili manju.

	N	minimum	maksimum	srednja ocena	st. devijacija
tviteraš	52	1	5	3,54	1,421
tviterista	52	1	5	2,17	1,167
tviterovac	52	1	5	2,04	1,204
tviterdžija	52	1	5	1,75	1,007
tviterac	52	1	3	1,48	,641
tviterač	52	1	3	1,33	,585

Tabela 2. Opisni podaci za reči iz *tviter*-grupe

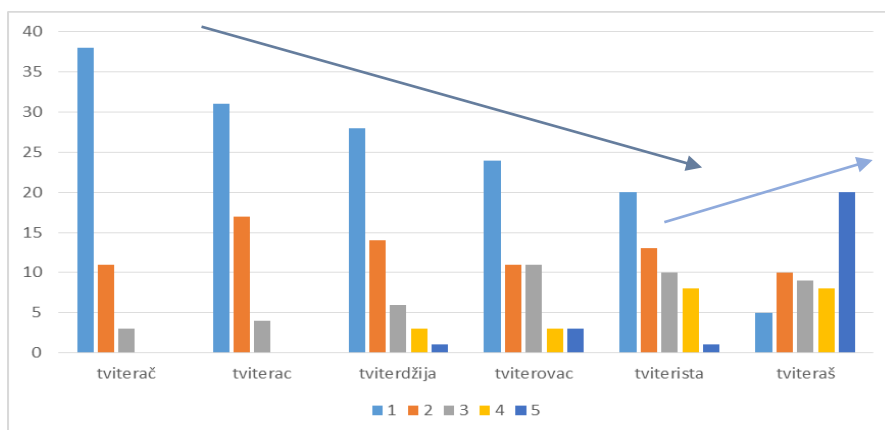
	N	minimum	maksimum	srednja ocena	st. devijacija
iksaš	52	1	5	2,31	1,380
ikser	52	1	5	2,21	1,433
iksovac	52	1	5	2,13	1,189
ikserista	52	1	4	1,54	,917
iksač	52	1	4	1,44	,777
iksovdžija	52	1	5	1,38	,771

Tabela 3. Opisni podaci za reči iz *iks*-grupe

Na dijagramu 2 je prikazana distribucija ocena za reči iz *tviter*-grupe. Vidimo da testirane reči obrazuju skalu – na njenom početku nalaze se reči kod kojih dominira ocena 1 (*tviterač* i *tviterac*). Kako se krećemo ka kraju skale broj niskih ocena opada, a broj srednjih ocena raste. Prva reč kod koje se pojavljuju i više ocene (4 i 5) nalazi se na sredini skale – to je *tviterdžija*. Na samom kraju skale nalazi se *tviteraš*, reč kod koje više ocene dominiraju. Iako niskih ocena kod reči *tviteraš* ima značajno manje, šarenolikost u ocenjivanju pokazuje da je u pitanju reč koja se još uvek percipira kao nova.

Na osnovu iznetih rezultata mogli bismo pretpostaviti postojanje triju grupa reči u ispitivanim skupovima prema stepenu prihvaćenosti: 1) re-

či koje nisu otpočele proces prihvatanja, odnosno koje imaju status **hapaksa** (dominira najniža ocena, ne pojavljuju se više ocene, srednja ocena je blizu jedinice); 2) reči koje su otpočele proces prihvatanja, ali nisu još uvek pravi neologizmi već **predneologizmi** (smanjuje se broj niskih ocena, počinju da se pojavljuju i visoke ocene, srednja ocena je blizu dva); 3) reči koje su dostigle status prihvatanja i, kao takve, mogu se smatrati pravim **neologizmima** (niske ocene su retke, dominiraju više ocene, srednja ocena je preko tri). Da bismo opravdanost ovakve klasifikacije proverili, sproveli smo dodatni statistički test.

Dijagram 2. Distribucija ocena za reči u *tviter*-grupi (na y-osi je broj ispitanika)

pretpostavljena faza prihvatljivosti	opisni pokazatelji	reči u toj fazi prihvatljivosti
reč nije otpočela proces prihvatanja (hapaks)	prosečna ocena do 1,5; nema visokih ocena	<i>tviterac, tviterač</i>
reč je otpočela proces prihvatanja (predneologizam)	prosečna ocena oko 2; počinju da se pojavljuju i visoke ocene	<i>tviterovac, tviterista, tviterdžija</i>
reč je dostigla izvesni stepen prihvaćenosti (neologizam)	prosečna ocena preko 3; dominiraju više ocene	<i>tviteraš</i>

Tabela 4. Moguće faze prihvatljivosti prema opisnim pokazateljima u *tviter*-grupi

2.2. Rezultati Vilkoksonovog testa ekvivalentnih parova

Za analizu značajnosti razlika u ocenama prihvatljivosti različitih izvedenica korišćen je neparametrijski Vilkoksonov test ekvivalentnih parova (test rangova sa oznakom ili test uparenih rangova). Ovaj test je pogodan za analizu dobijenih podataka iz više razloga. Pre svega, podaci su zavisni – isti ispitanici ocenjivali su sve reči, što znači da su dobijene ocene međusobno povezane i čine uparena merenja (svaka osoba je ocenila svaku reč). Pored toga, osnovni deskriptivni pokazatelji – srednje ocene, minimum i maksimum za svaku reč – ukazuju na značajnu varijabilnost među ispitanicima. Zbog toga parametarski testovi, poput t-testa, nisu odgovarajući, pa se poseže za neparametrijskim, kakav je i Vilkoksonov test uparenih rangova, jer oni ne zahteva normalnu distribuciju podataka (Felds 2009, 552; Pallant 2009, 227).

Vilkoksonov test uparenih rangova pokazaće nam da li su razlike u ocenama za dve reči (npr. *tviteraš* i *tviterista*) statistički značajne. Dobijeni rezultat testa izražava se kroz vrednost Z , koja se može transformisati u efekat veličine r po formuli $r = \frac{Z}{\sqrt{N}}$, gde je N broj parova (u našem slu-

čaju to je broj ispitanika čiji se odgovori za dve reči porede, dakle 52). Što je vrednost r bliža 0, to su razlike između ocena manje izražene; što je bliža 1, razlike su veće. Za tumačenje efekta koristi se Koenova skala (Felds 2009, 57) po kojoj $r = 0.1$ označava mali efekat (dve reči su vrlo slično ocenjivane), $r = 0.3$ srednji efekat (postoji srednje izražena razlika između načina na koji su ocenjivane dve reči), a $r = 0.5$ veliki efekat (postoji velika razlika u ocenjivanju dveju reči). Statistička značajnost se procenjuje pomoću p-vrednosti: ako je $p < 0.05$, razlika između ocena se smatra značajnom na nivou pouzdanosti od 95%. Budući da se Vilkoksonov test ranga primenjuje na parove reči, za svaku grupu od 15 parova reči u oba gnezda (npr. *tviteraš* – *tviterac*, *tviterdžija* – *tviterovac* itd.), sproveden je poseban test. Na kraju, kako bismo uporedili i reči iz dveju grupa, formirano je dodatnih 13 parova (poput *iksovac* – *tviteraš*), koji su zasebno testirani.

Ako je podela koju smo pretpostavili na osnovu srednje, minimalne i maksimalne ocene tačna (v. tabelu 4), razlike između reči koje pripadaju različitim stadijumima prihvatljivosti biće velike (velika r vrednost, odnosno $r \geq 0,5$) i statistički značajne ($p \leq 0.05$). Suprotno tome, ako se dve reči nalaze u istom stadijumu prihvatljivosti, razlika u njihovom ocenjivanju će biti mala (mala r vrednost).

2.2.1. Analiza tviter-grupe

Pogledajmo prvo rezultate poređenja procena reči *tviteraš* sa ostalim rečima.

Poređenje	Z-vrednost	r (efekat veličine)	p-vrednost
<i>tviterač</i> – tviteraš	-5,761	0,799 (izuzetno velika razlika)	p<.000
<i>tviterac</i> – tviteraš	-5,694	0,789 (izuzetno velika razlika)	p<.000
<i>tviterdžija</i> – tviteraš	-5,467	0,758 (izuzetno velika razlika)	p<.000
<i>tviterovac</i> – tviteraš	-4,740	0,657 (velika razlika)	p<.000
<i>tviterista</i> – tviteraš	-4,734	0,656 (velika razlika)	p<.000

Tabela 5. Vilkoksonov test za parove sa rečju *tviteraš*

Rezultati pokazuju da se ocene prihvatljivosti reči *tviteraš* statistički značajno razlikuju od ocena prihvatljivosti svih drugih testiranih reči. Efekat veličine te razlike (r) je svuda veći od 0,6, što spada u opseg izuzetno velikog efekta, a vrednos p je 0 (statistički je značajno sve ispod 0,05). Nema sumnje da se reč *tviteraš* nalazi na drugačijem stadijumu prihvaćenosti od svih ostalih *tviter*-reči. Ovakvi rezultati potvrđuju da se reč *tviteraš* po stepenu prihvatljivosti nalazi u kategoriji koja je značajno različita od svih ostalih reči.

Kada isti postupak sprovedemo za procenu reči *tviterovac*, rezultati su nešto drugačiji (u tabeli 6 su dati rezultati bez *tviterovac* – *tviteraš*, pošto je taj par tersitran kod reči *tviteraš*, v. prethodnu tabelu). Statistički značajna razlika u proceni postoji između ove reči i reči *tviterač* i *tviterac*, ali je, primećujemo, efekat veličine nešto manji nego u prethodnom slučaju. To znači da se *tviterovac* nesumnjivo razlikuje po stepenu prihvatljivosti od *tviterač* i *tviterac*, ali da je tim rečima *tviterovac* nešto bliži nego *tviteraš*. Pored toga test nam pokazuje da razlika između procena reči *tviterovac*, sa jedne, i *tviterdžija* i *tviterista*, sa druge strane, nije velika i nije statistički značajna.

Poređenje	Z-vrednost	r (efekat veličine)	p-vrednost
<i>tviterač</i> – tviterovac	-3,737	0,518 (velika razlika)	0,000
<i>tviterac</i> – tviterovac	-3,421	0,474 (blizu velike razlike)	0,001

<i>tviterdžija</i> – tviterovac	-1,558	0,216 (mala razlika)	0,119
<i>tviterista</i> – tviterovac	-0,808	0,112 (mala razlika)	0,419

Tabela 6. Vilkoksonov test za parove sa rečju *tviterovac* (osenčena su polja koja sugerišu da između dveju reči ne postoje značajne razlike u proceni)

Pogledajmo sada dodatne rezultate za reč *tviterdžija* (tabela 7). Razlika između toga kako je procenjivana ova reč i kako su procenjivane najniže ocenjene reči (*tviterač* i *tviterac*) srednje je veličine i statistički je značajna, ali je, opet, nešto manja od razlike između tih dveju reči i reči *tviterovac*. Rezultati iz prethodne tabele su sugerisali da se *tviterovac*, *tviterista*, *tviterdžija* nalaze u istoj fazi prihvaćenosti (koju smo nazvali faza predneologizama). Sada vidimo da između procene u paru *tviterdžija* – *tviterista* postoji srednje izražena razlika. Kako su predneologizmi prelazna kategorija između hapaksa i neologizama, opravdano je očekivati da među samim predneologizmima mogu postojati umerenije razlike u ocenjivanju.

Poređenje	Z-vrednost	r (efekat veličine)	p-vrednost
<i>tviterač</i> – tviterdžija	-2,934	0,407 (srednje izražena razlika)	0,003
<i>tviterac</i> – tviterdžija	-2,106	0,292 (srednje izražena razlika)	0,035
<i>tviterista</i> – tviterdžija	-2,790	0,387 (srednje izražena razlika)	0,005

Tabela 7. Vilkoksonov test za parove sa rečju *tviterdžija* (osenčena su polja koja sugerišu da između dveju reči ne postoje značajne razlike u proceni)

Preostali parovi su dati u tabeli 8. Ovi rezultati pokazuju da je razlika između procene reči *tviterista* sa jedne i *tviterac* i *tviterač* sa druge strane, velika i statistički značajna, što se poklapa sa odnosom tih dveju reči prema reči *tviterovac*, i, stoga, potvrđuje da su *tviterista* i *tviterovac* u istoj fazi. Suprotno tome, razlike u proceni reči *tviterac* i *tviterač* su male (efekat veličine je izuzetno nizak), pri čemu je *p* blizu praga od 0.05. Iz toga bi se moglo zaključiti da su ove dve reči ocenjivane vrlo slično, odnosno da se nalaze na istom stadijumu (ne)prihvatljivosti.

Poređenje	Z-vrednost	r (efekat veličine)	p-vrednost
<i>tviterac</i> – tviterista	-4,182	0,580 (velika razlika)	0,000
<i>tviterač</i> – tviterista	-4,541	0,630 (velika razlika)	0,000
<i>tviterac</i> – tviterač	-1,795	0,249 (mala razlika)	0,073

Tabela 8. Vilkoksonov test za preostale parove u *tviter*-grupi (osenčena su polja koja s-ugerisu da između dveju reči ne postoje značajne razlike u proceni)

Šta nam rezultati Vilkoksonovog testa u grupi *tviter*-reči pokazuju? Na osnovu vrednosti r (efekat veličine) i statističke značajnosti uočenih razlika u procenama, testirane reči, zaista, možemo podeliti u tri grupe. Reč *tviteraš* se u velikoj meri razlikuje od svih ostalih. Njoj su najbliže *tviterista* i *tviterovac*, ali je razlika i dalje vrlo visoka. Ovim dvema rečima se po ocenama približava reč *tviterdžija*. Suprotno tome, reči *tviterač* i *tviterac* su upadljivo različite u odnosu na sve druge, dok među njima nema značajne razlike. Podela pretpostavljena u tabeli 4 je, dakle, statistički potvrđena.

2.2.2. Analiza iks-grupe

Rezultati Vilkoksonovog testa uparenih uzoraka za procenu prihvatljivosti reči *iksovac*, *ikser*, *iksaš*, *iksovdžija*, *ikserista*, *iksač* sumirani su u sledećoj tabeli.

Par	Z-vrednost	r (efekat veličine)	p-vrednost
iksaš – iksovac	-0.87	0.12 (vrlo niska razlika)	0.384
iksovdžija – iksovac	-3.402	0.47 (blizu velike razlike)	0.001
ikser – iksovac	-0.505	0.07 (izuzetno mala razlika)	0.614
iksač – iksovac	-4.081	0.57 (velika razlika)	0.0
ikserista – iksovac	-3.424	0.47 (blizu velike razlike)	0.001
ikser –iksaš	-0.422	0.06 (izuzetno mala razlika)	0.673
iksovdžija –iksaš	-4.146	0.57 (velika razlika)	0.0

ikserista – iksaš	-3.625	0.5 (velika razlika)	0.0
iksač – ikšaš	-4.213	0.58 (velika razlika)	0.0
iksovdžija – ikser	-3.534	0.49 (blizu velike razlike)	0.0
ikserista – ikser	-3.301	0.46 (blizu velike razlike)	0.001
iksač – ikser	-3.491	0.48 (blizu velike razlike)	0.0
iksovdžija – ikserista	-1.204	0.229 (mala razlika)	0.17
iksač – ikserista	-0.662	0.09 (izuzetno mala razlika)	0.508
iksač – iksovdžija	-0.643	0.09 (izuzetno mala razlika)	0.52

Tabela 8. Vilkoksonov test rangova na parovima *iks*-reči (osenčena su polja koja sugerišu da između dveju reči ne postoje značajne razlike u proceni)

Ovi rezultati pokazuju da se reči izvedene od osnove *iks*- mogu, zaista, podeliti u dve grupe. U prvoj grupi su reči *iksovac*, *ikser* i *iksaš*. Među ovim rečima nema statistički značajne razlike u tome kako su ih ispitanici ocenjivali (efekat veličine je mali, a razlika nije statistički značajna). Drugoj grupi pripadaju reči *iksovdžija*, *ikserista*, *iksač*. I među ovim rečima nema značajne razlike u procenama (efekat veličine je nizak, a razlika nije statistički značajna). Sa druge strane, razlika između procena za reči prve i druge grupe postoji i uvek je statistički značajna.

Da bismo ove nalaze povezali sa rezultatima koje smo dobili analizom naziva izvedenih iz osnove *tviter*-, upoređićemo, koristeći isti test, procenu reči *tviteraš* i *tviterovac* sa rečima iz prve *iks*-grupe (*iksovac*, *ikser*, *iksaš*).

par	Z	p-vrednost	R (efekat veličine)
iksovac – tviteraš	-5,392	0,000	0,75 (izuzetno velika razlika)
iksaš – tviteraš	-4,082	0,000	0,57 (velika razlika)
ikser – tviteraš	-4,676	0,000	0,65 (velika razlika)
iksovac – tviterovac	-0,654	0,513	0,09 (izuzetno mala razlika)
iksaš – tviterovac	-1,177	0,239	0,16 (mala razlika)
ikser – tviterovac	-0,852	0,394	0,12 (mala razlika)

Tabela 9. Rezultati Vilkoksonov testa rangova na parovima iz *tviter* i *iks*-grupe (osena su polja koja sugerišu da između dveju reči ne postoje značajne razlike u proceni)

Rezultati jasno pokazuju da prihvaćenije *iks*-reči nemaju isti status kao reč *tviteraš* – razlika u procenama je velika (r prelazi vrednost od 0,5) i potpuno statistički značajna (p je 0). Suprotno tome, razlika u procenama ovih *iks*-reči i procenama reči *tviterovac* gotovo da je zanemarljiva i statistički nije značajna. Reči *iksovac*, *iksaš* i *ikser* se, dakle, nalaze na istom stupnju prihvaćenosti kao *tviterovac*. U pitanju su predneologizmi, koje još nemaju status kakvu ima reč *tviteraš*.

Ove nalaze potvrđuju i dodatna poređenja. Sve tri prihvaćenije *iks*-reči se po procenama ne razlikuju značajno od procena za reč *tviterista*, što pokazuje da imaju isti status. Sa druge strane, kada uporedimo reč *iksovac* i reč *tviterac*, za koju smo utvrdili da ima status hapaksa, uočavamo da je razlika velika ($r=0,5$) i statistički relevantna ($p=0$). Kada pak uporedimo reč *tviterac* sa rečima iz druge *iks*-grupe, razlike nema – reči *iksač*, *iksovdžija* i *ikserista*, kao i *tviterac*, nalaze se u pretpočetnom stadijumu prihvatljivosti, odnosno imaju vrednost hapaksa a ne predneologizma.

Par	Z	p-vrednost	R (efekat veličine)
iksovac – tviterista	-0,116	0,907	0,02 (izuzetno mala razlika)
iksaš – tviterista	-0,773	0,439	0,11 (mala razlika)
ikser – tviterista	-0,243	0,808	0,03 (izuzetno mala razlika)
iksovac – tviterac	-3,677	0,000	0,51 (velika razlika)
iksač – tviterac	-0,425	0,671	0,06 (izuzetno mala razlika)
ikserista – tviterac	-0,428	0,669	0,06 (izuzetno mala razlika)
iksovdžija – tviterac	-1,528	0,127	0,21 (mala razlika)

Tabela 10. Rezultati Vilkoksonov testa rangova na parovima iz *tviter* i *iks*-grupe (osena su polja koja sugerišu da između dveju reči ne postoje značajne razlike u proceni)

3. Zaključak: hapaks → predneologizam → neologizmi

Vilkoksonov test rangova, sproveden na parovima unutar *tviter*-grupe i *iks*-grupe, kao i na parovima između ovih grupa, potvrdio je polaznu pretpostavku i statistički dokazao opravdnasnost uvođenjetrostepenog modela prihvatljivosti novih reči. Prema uzualizacije, dakle, nove reči možemo podeliti u tri grupe:

1) **Hapaksi** se nalaze u pretpočetnom stadijumu prihvatljivosti, pojavljuju se izuzetno retko i prosečna ocena im je manja od 1,5 (*tviterač, tviterac, iksač, iksovdžija, ikserista*);

2) **Predneologizmi** su otpočeli proces prihvatanja, upotrebljavaju se povremeno, prosečna ocena im je oko 2 (*tviterovac, tviterista, tviterdžija; ikser, iksovac, iksaš*), a i među njima mogu postojati izvesne razlike u prihvatljivosti, odnosno – neki predneologizmi mogu biti bliži hapaksima od drugih (*tviteržija*), ali je i tada njihova razlika u odnosu na hapakse statistički značajna;

3) **Neologizmi** su dostigli viši stepen prihvaćenosti – nisu još uvek potpuno prihvaćeni (kao uobičajena leksika), ali je njihova prosečna ocena preko 3, a broj niskih ocena je značajno smanjen (*tviteraš*).

Utvrđeni trostepeni model leksičke prihvaćenosti je uspostavljen na analizi dva manja derivaciona podgnezda (nazivi za korisnike izvedeni iz naziva *Tviter* i *Iks*), ali su rezultati statistički značajni. Važno je primetiti da se odnos između *iks*-grupe i *tviter*-grupe poklapa sa vanjezičkim faktorima – kako je promena naziva *Tvitera* u mrežu *Iks* novijeg datuma, *iks*-reči nisu još uvek stigle da stabilizuju svoj položaj. Uočavamo, recimo, da neke reči iz *iks*-gnezda „kasne“ za svojim ekvivalentima iz *tviter*-gnezda (*tviteraš* je neologizam, ali *iksaš* je predneologizam; *tviterdžija* je predneologizam, ali *iksovdžija* je hapaks), što dodatno potvrđuje postojanje više-stepenog razvojnog puta.

Kako je ovo istraživanje pokazalo, razlikovanje *hapaksa*, *predneologizama* i *neologizama* prema stepenu prihvaćenosti utemeljeno je na statističkoj analizi subjektivnih procena govornika, a Vilkoksonov test rangova može se i u drugim slučajevima koristiti kao metoda za utvrđivanje stepena stabilizacije novih reči. Kako bi model bio dodatno potvrđen, treba ga proveriti i na drugom materijalu novih tvorenica (npr. na celom *tviter* i *iks*-gnezdu).

LITERATURA

Gabrielova, Lopatina 2023: Gabrielova E., Lopatina V., „Occasionalisms in Social networks during the pandemic“, *Journal of Language and Education*, 9(4), 46-60.

Dragičević 2009: Raјna Драгићевић, „Потенцијалне речи у српском језику“, у: *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 38/3, 119–126.

- Dragičević 2011: Рајна Драгићевић, „Лексика квалификована као индивидуална“, у: *Лексикологија, ономастика, синтакса* (зборник у част Гордани Вуковић), Нови Сад: Филозофски факултет, 47–58.
- Dragičević 2020: Рајна Драгићевић, „О неологизмима у српском језику из угла припреме корпуса за израду вишетомног речника савременог српског језика матице српске“, *Јужнословенски филолог*, LXXVI/1, 107–121.
- Fields 2009: Andy Fields, *Discovering statistics using SPSS* (third edition). London: Sage Publications Ltd.
- Kristal 1995: David Crystal. *The Cambridge Encyclopedia of English Language* (2nd edition). Cambridge: Cambridge University Press.
- Mattiello 2017: *Analogy in Word-formation: A Study of English Neologisms and Occasionalisms*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton.
- Nikolić 2020: Ивана Николић, „Неологизми: одређење термина и преглед истраживања у шпанској и српској лингвистици“, у: *Хиспанско наслеђе у мултикултуралном свету* (зборник у част професору Далибору Солдатићу), ур. В. Карановић, А. Пејовић, Београд: Филолошки факултет, 435–488.
- Otašević 1991: Ђорђе Оташевић, „Творба околионализама у српскохрватском језику“, *Јужнословенски филолог*, XLVIII, 68–78.
- Otašević 2008: Ђорђе Оташевић, *Нове речи и значења у српском језику*, Београд: Алма.
- Otašević, Sikimić 1991: Ђорђе Оташевић, Биљана Сикимић, „Однос околионализама према времену“, *Наш језик*, XXIX, 1–2, 77–80.
- Pallant 2009: Julie Pallant, *SPSS priručnik za početnike*, Београд: Микро књига.
- Radović-Tešić 2008: Милица Радовић-Тешић. „Структура актуелних неологизама у српском језику“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 37/1, 361–369.
- Savić 1984: Свенка Савић. „Принципи стварања неологизама у српскохрватском језику“. Јован Јерковић (ур.) *Лексикографија и лексикологија*. Нови Сад / Београд: Матица Српска, Институт за српскохрватски језик САНУ, 161–170.
- Šipka 2006: Danko Šipka, *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*, Novi Sad: 2006.

Vanja Miljković

(Institute for the Serbian Language of the Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade)

STAGES OF ACCEPTABILITY OF NEW DERIVATIVES – THE CASE OF TERMS FOR TWITTER (X) USERS IN THE SERBIAN LANGUAGE

Summary

This paper presents a quantitative analysis of acceptability ratings for newly formed derivatives used to refer to users of Twitter, now known as X. The methodology is based on the Wilcoxon signed-rank test, which revealed that statistically significant differences in participants' ratings allow for the identification of three stages of acceptability: (1) the pre-initial stage (hapax forms); (2) the initial stage of acceptance (pre-neologisms); and (3) the stage of acceptance (neologisms). The results indicate that words in the pre-initial stage tend to receive the lowest acceptability scores and either do not appear in electronic sources or appear only as hapax legomena. In contrast, words in the stage of acceptance are highly frequent and receive higher acceptability scores. Among the analyzed terms, only *tviteraš* has reached the stage of acceptance. Within the cluster of Twitter-related terms, *tviterovac*, *tviterista*, and *tviterdžija* are in the initial stage, while *tviterač* and *tviterac* remain in the pre-initial stage. None of the X-related derivatives have reached the stage of acceptance; *iksovac*, *iksaš*, and *ikser* are in the initial stage, whereas *iksa-džija*, *iksač*, and *ikserista* are still in the pre-initial stage. Since Twitter was renamed to X in July 2023, it is unsurprising that none of the X-related terms have yet reached the level of acceptance attained by *tviteraš*. This study demonstrates that a statistical analysis of acceptability ratings enables a tripartite classification of novel lexical formations into hapax forms, pre-neologisms, and neologisms, thereby extending the binary model traditionally discussed in neological literature (individualisms vs. neologisms) to a three-tiered framework.

Keywords: neologisms, acceptability, hapax legomena, pre-neologisms, Wilcoxon signed-rank test, statistical analysis, Serbian language.